

Hogyan tanítsunk földrajzot?

Szegedi szerző tankönyve

A napokban jelent meg a Tankönyvkiadó gondozásában dr. Fehér József *A földrajztanítás módszertana* című könyve, amely felszabadulásunk óta első ízben foglalja egységes rendszerbe, korszerű szemlélettel, a földrajz tantárgypedagógia elméleti és gyakorlati ismeretanyagát, egyetemi tankönyv formájában.

A szerző először a mai és a jövőben változó társadalmi igények alapján elemzi a földrajz komplex, természet- és társadalomtudományi jellegű ismeretanyagából adódó művelődési és nevelési értékeit, majd ismerteti a földrajzoktatás feladatrendszerét. A könyv fő fejezeteiben a nevelés és oktatás módszereit szinte minden részletproblémára kiterjedő gondossággal tárgyalja, az utóbbiakat gyakorlatias szempontból, a didaktikai feladatok szerinti csoportosításban. Külön fejezet szól a felnőttoktatás sajátos problémáiról és módszereiről. Ezek után a földrajzoktatás tárgyi feltételeit (szakterem, gyakorlóter, szertár) és szervezeti formáit (tanítási órák, tanulmányi kirándulások, szakkör) ismerteti, majd az órára készülés, óraelemzés, továbbképzés stb. kérdéseivel foglal-

kozik. Kitér a földrajztanár művelődési feladataira, és nagy gondtal, részletességgel a földrajzi ismeretterjesztés metodikájára is.

Dr. Fehér József könyve korszerű módszertan, amely a jól bevált metodikai eljárásokat és új módszereket — a tanári magyarázattól, a csoportmunkán át a programozott tanuláshoz — ötvözi szerves egységbe, és a színes kretától a képmagnóig valamennyi taneszköz felsorolását, bemutatva helyes alkalmazásuk lehetőségeit. Ily módon egyaránt segíti a hagyományos osztályrendszer, valamint az optimális feltételeket biztosító korszerű szaktantermi oktatást. Elsődleges feladata persze, hogy a tanárjelölteket segítse a hivatásukra való felkészülésben. Így az elméleti ismereteket gyakorlati példákkal illusztrálja, és sok-sok praktikus tanácsot, útmutatást ad a tanításhoz. Éppen ezért kézikönyvként használva segítséget nyújt a már működő, sok tapasztalattal rendelkező földrajztanároknak is módszertani önképzésükhez, a nagy rutinnal gyakran együttjáró „elszűrődés” megelőzésére. Bár a könyv főleg a középiskolai földrajztanítással foglalkoz-

zik, az általános iskolai nevelők, sőt más szakos pedagógusok is haszonnal forgathatják. Sok jó ötletet, gyakorlati tanácsot meríthetnek belőle munkájukhoz.

Szegedi termék. Helyi születésű szerzője korábban szegedi gimnáziumokban tanította nagy lelkesedéssel a földrajzot, jelenleg a József Attila Tudományegyetem adjunktusaként oktatja a földrajztanítás módszertanát, irányítja a tanárjelölteinek gyakorlóiskolai munkáját. A könyv tetszetős kivitele és határidő előtti megjelenése pedig a Szegedi Nyomda dolgozóinak lelkiismeretes, áldozatos, jó munkájára vall. Reméljük, hogy a földrajztanítás módszertana egyaránt hasznos segítőtárs lesz a földrajzszakos egyetemi, főiskolai hallgatóknak és valamennyi földrajztanárnak. Mindennapos használatától oktatási reformtörekvéseink megvalósulását, a szocialista tanárképzés és a megújuló, korszerűsödő földrajzoktatás színvonalának, hatékonyságának emelkedését várjuk. A Tankönyvkiadó gondozásában, dícséretesen gyors munkája révén, 1500 példányban került a szakboltokba.

I. R.

Növekvő jövedelmezőség a sertéstartásban

Beszélgetés Lakatos Tibor mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyetttel

Mi magyarok szeretjük a húst és nálunk a hús alatt elsősorban a sertéshúst értik. Táplálkozásunkban igen sokféleféppen — frissen és különböző módon tartósítva — elkészített hússal szerepel, összes húsfogyasztásunknak több mint a felét, a tökehús-forgalomnak pedig a háromnegyed részét a sertéshús adja. Ez az oka annak, hogy közvéleményünk nagy figyelemmel kíséri a sertésnevelés és -hizlalás alakulását. A közelmúltban Gyulán, a sertéstartó kistermelők tanácskoztak a kistermelői sertéstartás népgazdaságunkban betöltött szerepéről, a fejlesztés lehetőségeiről és a kistermelőket érdeklő kérdésekről. Ez alkalomból a mindannyiunkat érdeklő kérdésekről beszélgettünk Lakatos Tibor mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyetttel.

● Hogyan alakul hazánkban a vágóállat-termelés, s milyen részt vállalnak ebben a sertéstartó kistermelők?

— Hazánk Dánia után a második helyen áll a világranglistán az egy főre jutó vágóállat-termelésben. 1979-ben 1 millió 150 ezer tonna volt az ország vágósertés-termelése. Ennek a hatalmas mennyiségnek a megtermelésében jelentős szerepet vállaltak a kistermelők, hiszen az összes vágósertés több mint a felét ők termelik meg. Hazánkban ma mintegy 900 ezer család foglalkozik sertéstartással, s az önelátás mellett csaknem megkétvezették az állami vállalatok részére történő áruértékesítést.

A sertéstartás ösztönzésére az elmúlt években több központi intézkedés is történt, s május 15-től újabb rendeletek léptek életbe a háztáji sertéstartás érdekében. A hússértések átvetteli súlyhatárát 10 kg-mal növelték. Egyszerűbbé, érthetővé tették a szerződések szövegét, s csökkent a bürokrácia is: ezentúl nem kell írásban bejelenteni a kistermelőknek a sertések átadási idejét. Az átadási súlyhatár felemelése és az átadási idő bürokratikus köztötségeinek megszüntetése lehetővé teszi, hogy a kis-

termelők a számukra legkedvezőbbnek tartott időben és súlyban adják át az állatokat.

Nagy jelentőségűnek tartom, hogy erősítő tápokot hoztak forgalomba. Így a ház körüli szemes takarmányokat még gazdaságosabban lehet hasznosítani, ott-hon belekeverni. A vevők saját zsákban is elvihetik a boltokból a tápot. Az előre csomagolt táp papírszákjának ára is — 3 forint — csökkent. Ezek az intézkedések jelentősen növelik a hizlalás jövedelmezőségét. Elősegítik a kistermelők érdekeinek érvényesülését, amely — és ezt szeretném nagyon hangsúlyozni — teljesen egybeesik a népgazdasági érdekekkel. A növekvő jövedelmezőség, a kedvezőbb takarmányhelyzet, valamint az, hogy a húspár egyre bővülő kapacitásával meg tud felelni a növekvő vágási és feldolgozási feladatoknak, a sertéstartás bővítését is lehetővé teszi. Folyamatosan termel a Kaposvári Húskombinát új vágóhidja, és megkezdte a termelést Baján a Bácskai Húspári Közös Vállalat. Mindez naponta mintegy 2500 darabbal több sertés vágását teszi lehetővé, azaz a lőkészítési felkínálás is levezethető.

● A háztáji sertéstartás gazdasági feltételei — a nagyüzemekhez hasonlóan — a világgpiaci változások következtében milyenek megváltoztak. Vannak-e a kistermelésben is tartalékok, amelyek kihasználásával megvalósítható a hatékonyabb gazdálkodás?

— Az állattartás legköltségesebb tényezője a takarmányozás. Ebből adódóan a legtöbb megtakarítási lehetőséget ez kínálja. Már a tartásra kiválasztott fajta eldönti, hogy mennyire lesz gazdaságos a hizlalás. A jó takarmányértékű, gyorsan növő fehér hússértés 35–40 kg-mal kevesebb takarmánnyal éri el a vágósúlyt, mint a cornwall-fajta. Az öves sertés is 12–15 kg-mal több takarmányt fogyaszt a leadásig a fehér hússértésnél. Az ország egyes részein mégis a színes fajták tartják szívesebben. A

Bakony környékén a cornwall-, Bács-Kiskun megyében és más tanyavilágban az öves sertések tartásához ragaszkodnak. Pedig nem elhanyagolható az a takarmánymennyiség, amely 10–20 vagy még több sertés tartása esetén a jó takarmányértékű fajta kiválasztásával megtakarítható.

Az tanácsolom a kistermelőknek, hogy minél több, a ház körül található, vagy termelhető olcsó takarmányt etessenek. Ilyen nyáron a fű és a lucerna, télen pedig a takarmányrépa és a burgonya. A tulajdonosok által június 5-ig le nem kaszált fűvet bárki ingyen betakaríthatja, tehát a kistermelők ehhez az olcsó takarmányhoz könnyen hozzájuthatnak. A zöld lucernából és a fűfeléből naponként a kocákban 4–6 kg-ot, választott malacoknak fél–1 kg-ot, hízósertéseknek 3–5 kg-ot célszerű adni. A zöldet nedves és rostaltalma segíti a takarmánykihasználást, ugyanakkor kedvezőbbé teszi a hústermelés szempontjából nélkülözhetetlen fehérjék arányát. Télen az étkezésre alkalmatlan vagy felesleges burgonyát etessék meg. Felőve kocákban 5–6, hízóknak 2–5 kg-os napi adagban etethető. 3,5–4 kg burgonyával mintegy 1 kg szemes abrak takarítható meg. A savó etetése is kedvezően befolyásolja a takarmányok értékesítését. Általában egy rész abrakhoz három rész savót célszerű elkeverni, de itatni is lehet. Természetesen ki-ki a saját háza táján kell, hogy keresse a szakszerű és célravezető megoldásokat.

● A folyamatos hústermelés alapvető követelménye a biztonságos takarmányellátás. Hozzájutnak-e a kistermelők a tartáshoz és hizlaláshoz szükséges takarmányokhoz?

— Az elmúlt évtizedben a mezőgazdasági nagyüzemek a növénytermesztésben kimagasló eredményeket értek el. Ezek az eredmények lehetővé tették, hogy szilárd takarmánybázisra épüljön az állattenyésztés. A hetvenes években teremtődött meg annak a lehetősége is, hogy a kistermelői állattenyésztésben is elterjedjen a korszerű keveréktakarmányok etetése. A kiskereskedelmi boltokból 1970-ben 460 000 tonna, 1979-ben pedig 1 833 ezer tonna takarmányt vásároltak meg a kistermelők. 1980-ban 2 millió tonna körüli a várható értékesítés. A kiskereskedelmi forgalomba kerülő takarmányok mintegy 90 százalékát a gabonapár, 10 százalékát pedig a mezőgazdasági nagyüzemek biztosítják. Kiskereskedelmi takarmányértékesítéssel foglalkozik a Gabona Tröszt, számos boltot üzemeltetnek az áfészek, a zöldért vállalatok, valamint a técszek és az állami gazdaságok is szervezik a tagok háztáji állományának takarmányellátását.

A kistermelők takarmány-szükségletük biztosítására, a takarmánybolttal éves vagy több éves megállapodást köthetnek, jelenleg kevesen élnek még ezzel a lehetőséggel. Igaz, a boltok még sok helyen korszerűtlenek, raktárterük kicsi azonban a takarmányellátás folyamatos, elsősorban mennyiségben és a lehetőségek szerint választásban is igazodik a kereslethez.

Ráb Erzsébet

D. Szekeres Agnes

Közvetlen fórumok

Szakszervezeti munka a DEFAG-nál

A Dél-alföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság nemrég tartott szakszervezeti választógyűlésének egyik lényeges megállapítása volt, hogy a végéhez közeledő öt éves tervidőszakban lényegesen túlteljesítették a bérfejlesztési terveket. Fizikai dolgozóknál az öt éves időszakra 26,8 százalékot, nem fizikai dolgozóknál 24,8 százalékot terveztek, ezzel szemben 30,2, illetve 34,1 százalék valósul meg.

Az ötödik öt éves tervidőszak alatt felülkelt a munkaverseny-mozgalom is a DEFAG-nál. A mozgalom fő céljai a közép- és rövid távú tervek maradéktalan teljesítéséhez, az anyag- és energiatakarékossághoz, a termelékenység emeléséhez kapcsolódtak. Új munkaverseny-szabályzat készült, amely magasabb követelményeket tartalmaz a korábbiaknál. E szigorúbb követelmények alapján rendszeresen mérték, összehasonlítták a különböző erdszettek, üzemelemek teljesítményeit.

A gazdaság területén 100 szocialista brigád dolgozik, az egész gazdaságot mozgósító kommunista műszakokon összesen 194 100 forint értékű munkát végeztek.

Rendszeres a gazdaságban a szocialista brigádvezetők tanácskozása: évente kétszer ülnek össze a szocialista brigádok és a gazdaság

vezetői, hogy megbeszéljék a legfontosabb gondokat, javaslatokat tegyenek illetve értesüljenek a soron levő gazdasági feladatokról. A szakszervezeti bizottság foglalkozott az üzemi demokrácia helyzetével is. Pontos, hogy növekedjék a közvetlen fórumok szerepe, ahol a dolgozók kifejezhetik véleményüket, eladhatják javaslataikat a termelési és munkahelyi körülményekkel illető kérdésekben. Az üzemi demokrácia szervezeti fórumai eredményesen működtek az elmúlt öt esztendőben.

Kiemelten kezelik a változó munkahelyeken dolgozók étkeztetését, a munkásszállítás megszervezését, a dolgozók lakáshelyzetének javítását, a szolgálati jákások karbantartását, az egészségre ártalmas munkafajták körülményeinek megváltoztatását. Minden évben — az anyagi lehetőségek figyelembevételével — megszervezik a vállalati munkásiak-akciót. Az egyéni családiház-építéshez indokolt esetben kölcsönrel járulnak hozzá, lehetővé teszik, hogy egyes építési anyagokból kedvezményesen árón vásároljanak dolgozók.

Főállású üzemorvos dolgozik a gazdaságban. Gyulán pedig rész munkaidőben foglalkoztatnak üzemorvost. Megszervezték a szakorvosi

rendeléseket is. A lemezüzemben óvoda, bölcsőde működik. Rendszeresek a szigorú munkavédelmi szemlék a gazdaságban. Igyekeznek könnyíteni a nők, a beilleszkedő fiatalok és a nyugdíj előtt állók helyzetén is. Rendszeres oktató munka folyik a DEFAG-nál, még így is nő azonban a 3 általános el nem végzetiek száma. Gond a dolgozók üdülési igényeinek kielégítésére, kevés az üdülőjegy, gondot okoz a rangsorolás.

A DEFAG szakszervezeti bizottsága az előírásoknak megfelelően végezte munkáját. A szakszervezeti bizalmiak a vállalati szakszervezeti bizottság titkárává ismét Györgyöt választották.

T. I.

Cápa fogak, tengeri sünök

Egy tatabányai munkás értékes házi gyűjteménye

Három évtizedes szorgalmas munkával tudományos szempontból is értékes ösmaradvány-múzeumot rendezett be otthonában Sarkadi Tibor, a Tatabányai Cementgyár robbantómestere. A szenvedélyes gyűjtő kezdetben csak amúgy nemes időtöltésből kezdett foglalkozni a cementgyár kőbányájának kővületeivel, később azonban szívós kitartással vetette bele magát az óslényntani tanulmányokba, s az évek során jó nevű szakemberré kepezte ki magát. Rétegtani, geológiai vetületben is fel dolgozta a Cementgyár környékét, s a kővületeket rejtő kőbányáról ipartörténeti adatokat is gyűjtött. Kutatásairól írt tanulmányában mintaszűrő pontossággal rendszerezte és határozta meg a kővületes ösmaradványok különböző fajait és korát.

Tanulmányából kiderül, hogy a hazánkat és a tatabányai medencét többször is elöntő őstengerek változatos

élővilágának kővületeit őrizték meg a kőbánya látványos élettelen sziklafalai. A régebbi, még kézi erővel folytatott kőbányászat során — így meséli az őregék — sokszor bukkantak napfényre állatsontok, tíz centiméteres cápa fogak, s egyéb furcsa formájú, megkövesült maradványok. Ezek nagy része azonban akkoriban elveszett, ismeretlen helyre került, míg a lelkes robbantómester rendszeresen nem látott neki a leletmentésnek, a módszeres gyűjtésnek.

Sarkadi Tibor házi múzeumban változatos és gazdag kővületeanyag van a mintegy 180 millió éves triász és a körülbelül 50 millió esztendő eocén-eligocén korszak élővilágáról. Különböző puhatestűek, kagylók, pörgekarúk, rákok, korallok, szírnő oldalbordái, tüskésbőrűek megkövesült maradványai teszik változatos és tanulmányosá a gyűjteményt. A gyűjtésükön kívül alig valamivel nagyobb dobozokban 650 da-

rab, 14-féle hal-, illetve cápa fog látható.

Az autodidakta „munkás-tudós” leletmentő szenvedélye több mint hobbi. A kőbányai robbantások után mindig körültekintően átvizsgálja a bányakatlant, hátha a felszínre kerül valami ritkaság. Nincs olyan tavasz és nagyobb esőzés, hogy ne tenne jókora sétát a bányában, ilyenkor ugyanis a bővíző csapadék lehordja a sziklafalokról a lösztakarót, napfényre bukkannak a „kincsek”. Néha órákig is eltart egy-egy öklömmnyi kővület „kiemelése”.

Sarkadi Tibort ma már brigádja is segíti a leletmentésben, s gyűjtő munkájuknak eddig két általános iskolai diákjai örülhetnek, akiket megajándékoztak néhány értékes lelettel. A továbbiakban más iskoláknak is küldenek a kővületekből, hogy minél több helyen őrizzék egy-egy letűnt kor emlékeit.

Amatőr csillagászok találkozója

Tizenegyedik alkalommal rendezte meg a TIT augusztus 21 és 24. között — a Csillagászat Baráti Körének országos találkozóját. A két-évenként sorra kerülő rendezvénynek ezúttal Szolnok ad otthont. Az országban tevékenykedő több mint ötezer amatőr csillagász képviselői, szakkörvezetők, műszerépítők, a planetárium és az Uránia Csillagvizsgáló mun-

katársai utaznak a nyár végén az alföldi városba, hogy kicseréljék tapasztalataikat, megvitassák az 1963-ban alakult baráti kör mozgalom helyzetét, körvonalazzák a jövő feladatait.

A négynapos program résztvevői neves csillagászok előadásain ismerkednek a szakterület legújabb eredményeivel.